

Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji

MARKO PERIĆ, *Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji* (naslov izvornika: *Deproletarizacija radništva po kršćanskoj socijalnoj nauci*), Crkva na Kamenu, Mostar 1997., 440 str.

Knjiga *Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji*, koju je napisao pokojni kotorski biskup mons. dr. Marko Perić, tiskana je točno četrnaest godina poslije njegove smrti i trideset i dvije godina poslije njezina pisanja čime je ispunjena velika želja ovoga zaslužnog svećenika i biskupa. Naime, budući da mu od pisanja knjige pa do smrti iz više razloga, a prije svega zbog socioloških stavova koje knjiga zastupa, nije bilo moguće to ostvariti, u svojoj oporuci, što je najbolji dokaz njegove želje da knjiga bude tiskana, nadajući se boljim vremenima u kojima će je biti moguće tiskati, napisao je: "Ako bi netko htio izdati moju doktorsku disertaciju, neka to bude u korist podmlatka dijeceze Mostar-Duvno i Trebinje."¹

No, osim oporučne želje pisca, bilo je i drugih razloga za tiskanje ove knjige. Svakako, na prvome je mjestu velika znanstvena vrijed-

nost knjige te se treba složiti s recenzentima koji smatraju da je prava šteta, upravo zbog znanstvene vrijednosti rada kao i zbog nedostatka literature s područja kršćanske sociologije na hrvatskom jeziku, što ova studija već davno nije bila objavljena.² Naime, pisanje ove studije, čiji je moderator bio prof. dr. Jordan Kuničić, završeno je 15. svibnja 1965. u Mostaru, a na Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu primljena je kao doktorska radnja 12. studenoga iste godine i upisana pod br. 474/65. Tadašnjih nekoliko primjeraka tipkopisa pohranjeni su u arhive i biblioteke te su ostali gotovo nepoznati.³ Ništa bolje nije prošlo ni onih nekoliko desetaka primjeraka manjih dijelova ove radnje koje je Marko Perić umnožio ciklostilom 1966.,⁴ što je bio minimum potreban za dobivanje doktorske diplome.

Osim znanstvenoga razloga, objavljivanjem ove knjige, kao što je već rečeno, ispunjena je oporučna želja njezina pisca. K tome, izdavač knjige, mostarski katolički mjesečnik *Crkva na Kamenu* ovim iskazuje zahvalnost i poštovanje prema Marku Periću, svom prvom odgovornom uredniku, a svi oni, koji su sudjelovali u pripravi ove knjige, na ovaj način su mu zapravo podigli još jedan "nadgrobni spomenik" koji je on zaista zaslužio a koji će mu od svih drugih, vjerojatno, biti draži; prije svega

1 *Službeni vjesnik Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije* 1-2 (1983.) 89.

2 Usp. T. Vukšić, *Spisateljska djelatnost mons. dr. Marka Perića*, u *Mladi teolog* 25 (1996.) 56.

3 Ni jedan od predavača na 52. Teološko-pastoralnom tjednu, održanom 1992. u Zagrebu o temi *Sto godina katoličkoga društvenoga nauka*, ne zna za ovu studiju Marka Perića. Usp. zbornike u kojima su tiskana predavanja s ovoga Tjedna: *Bogoslovska smotra* 1-2 (1992.) 8-144 i *Bogoslovska smotra* 3-4 (1992.) 155-215.

4 M. Perić, *Deproletarizacija radništva po načelima kršćansko-socijalne nauke*, (Izvadak iz disertacije), Mostar 1966., XLI+158 str. (ciklostilom).

zato što je ova knjiga djelo njegove pameti i njegova rada.

Studija *Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji*, koja je sinteza katoličkoga društvenog nauka o radničkom pitanju od pape Leona XIII. (1878.-1903.) do pape Ivana XXIII. (1958.-1963.), očekuje i treba svoj nastavak. Ustvari, i poslije 1965., kad je završeno pisanje ove knjige, crkveno učiteljstvo se vrlo često bavilo radničkim pitanjem kao i društvenom pravdom. Stoga je to tema, možda, za jednu novu doktorsku radnju koja bi bila velik doprinos katoličkoj sociologiji, ali i moralnoj teologiji, na hrvatskom jeziku, osobito u vremenu kad se radnička problematika na ovim prostorima postavlja na potpuno nove temelje.

Glavni naslov, pod kojim je tiskana ova knjiga, preinačen je u odnosu na naslov tipkopisa. Svoju radnju, ustvari, Marko Perić bio je naslovio *Deproletarizacija radništva po kršćanskoj socijalnoj nauci*.

Naime, budući da sama knjiga zaista ne trpi ni od kakve ideologije, a da bi se čitatelje unaprijed pošteđjelo od svake ideološke primisli, koju pojam "deproletarizacija" iz rečenoga naslova u našim krajevima ipak još uvijek nosi, izvorni naslov tipkopisa stavljen je u podnaslov knjige kako bi se tako ipak ostalo vjerno izvorniku, a glavni naslov koji knjiga sada nosi, *Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji* je ne samo nov nego je, nadam se, i prihvatljiv.

Ideologizirajuće opasnosti koju nosi pojam "deproletarizacije radništva" potpuno je bio svjestan i autor ove knjige. Stoga je odmah na početku, objašnjavajući zašto koristi baš ovaj pojam, napisao kako taj naslov "može pobuditi misao da se radi o nekom raspravlja-

nju s onim ideologijama koje teže za ujedinjenjem svih radnika - proletera svijeta i preko njih do ostvarenja sveopće revolucije, koja bi vodila prema novom, besklasnom društvu. Odmah na početku moramo upozoriti da je svako ideologiziranje problema radništva daleko od ove rasprave. Zanima nas jedino objektivno stanje radničkog pitanja i načela rješenja koja su sadržana u katoličkoj socijalnoj nauci" (str. 7).

Možda će poneki čitatelj primijetiti da je metodologiju koja je primijenjena u knjizi trebalo malo posuvremeniti. Jednako tako, oni koji slabo druguju sa stranim jezicima mogli bi požaliti što svaka rečenica u knjizi nije na hrvatskom. No, pripravljaajući ovu knjigu za tisk, osim malih zahvata zbog sitnijih propusta u tipkopisu, priređivači su odlučili ostaviti sve onako kako je Marko Perić napisao. Naime, smatralo se da je ova knjiga morala i metodološki, kao i sadržajno, ostati knjiga koju je on napisao tako da se iz nje, osim socioloških informacija, dobije i jedna vrsta duhovnoga preslika pisca. I kao drugo, željelo se da knjiga i dalje ostane "proizvod" vremena u kojemu je i nastala te da ju se u tom kontekstu i prosuđuje.

Iako je pripravljač ovu svoju studiju u vrlo teškim uvjetima opće kulturne izoliranosti kakva je vladala šezdesetih godina na ovom području, autor je, osim na hrvatskom, srpskom i slovenskom, uspio prikupiti literaturu i na latinskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku, te ju je obilno koristio.

Osim uvodnih napomena (str. 5-36), opsežne bibliografije, sažetka na latinskom i kazala imena, glavni

dio knjige, koja ima 440 stranica, podijeljen je na dva dijela.

Prvi dio (str. 37-186) sastavljen je od tri poglavlja. U prvom (str. 42-71) objašnjeni su pojmovi: radnik, proleter, proletarijat i proletaritet. U drugom (str. 73-118) govori se o podrijetlu, stanju i uzrocima stanja radničkoga proletarijata. U trećem poglavlju (str. 119-186) studirane su necrkvene reakcije na stanje radničkoga proletarijata. Među tim izvancrkvenim pokušajima deproletarizacije i pridizanja radničkoga proletarijata Marko Perić razlikuje teoretsku i praktičnu razinu. Na prvoj razini proučava razne liberalističke i socijalističke teorije, a na drugom planu govori o socijalnoj politici države, radničkim organizacijama za sa-

mopomoć te, u uskoj povezanosti s tim, o radničkom pitanju.

Drugi dio ove knjige mnogo je opsežniji od prvoga ali je sastavljen od samo dva poglavlja. U prvom (str. 196-278) izložen je kršćansko socijalni nauk o privatnom vlasništvu te izvori, putovi i preduvjeti proširenja toga vlasništva i stvaranja radničkoga suvlasništva kao neophodnoga preduvjeta za deproletarizaciju radništva. U drugom poglavlju (str. 279-406) protudirao je pitanje deproletarizacije radništva na socijalnom području kroz aktivno suupravljanje (suodlučivanje) radništva, te istu tu problematiku kroz socijalnu integraciju društvene privrede.

Tomo Vukšić

Suradnici u ovom broju

Kardinal Alfonso LÓPEZ TRUJILLO, dr. phil., predsjednik Papinskog vijeća za obitelj, član Zbora za nauk vjere, Zbora za proglašenje svetaca, Zbora za biskupe, Zbora za evangelizaciju naroda.

Kardinal Vinko PULJIĆ, dr. h. c., nadbiskup vrhbosanski, predsjednik Biskupske konferencije BiH, jedan od počasnih predsjednika međureligijske mirotvorne organizacije World Conference on Religion and Peace (WCRP) sa sjedištem u New Yorku, veliki kancelar Vrhbosanske katoličke teologije.

Msgr. dr. Ratko PERIĆ, biskup mostarsko-duvanjski i administrator trebinjsko-mrkanski, profesor ekumenske teologije na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji.

Msgr. dr. Béchara RAI, maronitski biskup u Jbeil-Byblosu u Libanonu, tajnik Izvanredne biskupske sinode za Libanon.

Msgr. dr. Pero SUDAR, pomoćni biskup vrhbosanski, profesor kanonskog prava na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji.

Dr. Petar BABIĆ, svećenik, dušobrižnik u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Innsbrucku.

Mr. Ivan ĆORUŠA, svećenik, profesor pastoralne teologije i homiletike na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji.